

Підсекція 2. Єврейські організації та інституції

УДК 141.1

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-71>

Єрофєєва К. С.

ORCID: 0009-0005-2879-1064

магістрантка програми з єврейських студій

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРЕЙСЬКИХ БЛАГОДІЙНИХ ТОВАРИСТВ М. БЕРДИЧЕВА В 1844–1917 РР.

Ключові слова: Бердичів, єврейська громада, благодійність, благодійні товариства, пінкасім.

Єврейські благодійні товариства, або хеврот/хавурот (з івр. **חברות/חבורות**), існування яких вперше було зафіксоване в Іспанії XIII ст., століттями були інтегральною частиною кагалу (з івр. **קהל**) та соціального життя єврейських громад на європейських теренах, адже їхнім головним призначенням була допомога нужденним євреям громади, що мала різноманітні форми та вияви [1, с. 307]. Протягом своєї історії, що драматично й остаточно обірвалась у II пол. XX ст., єврейські благодійні товариства відповідали на потреби та запити зuboжilих та соціально незахищених прошарків населення і були одним з осередків внутрішньої автономії єврейських громад. У східноєвропейському контексті історії єврейського народу останнє призначення хеврот виявилось особливо яскраво у II пол. XIX ст., після рішення Російської імперії про ліквідацію кагалу 19 грудня 1844 р., який, попри заборону, часто продовжував діяти неофіційно [2].

Актуальність теми продиктована недостатнім вивченням історії єврейських благодійних товариств у пізній період їхнього існування (II пол. XIX ст. – початок XX ст.), а також недостатньою увагою до вивчення соціальної історії єврейських громад на українських теренах в українському та міжнародному науковому дискурсі на матеріалі їхніх актових книг, або пінкасім (з івр. **פנקסים**), що зберігаються у 321 фонді відділу фонду юдаїки Інституту рукопису при НБУ ім. Вернадського [4, с. 133] і датуються періодом 1844–1917 рр. Дослідження діяльності єврейських благодійних товариств

м. Бердичева у II пол. XIX ст. дає змогу визначити види товариств, реконструювати їхню внутрішню організацію, головні функції, види допомоги, аудиторію / кількість членів товариства, а також простежити, через які саме трансформації проходили благодійні хеврот після ліквідації кагалу в 1844 р. як інститути соціального забезпечення єврейської громади Бердичева.

Результати дослідження свідчать про а) існування двох основних видів єврейських благодійних товариств: ремісничих та навчально-релігійних, які, відповідно до свого визначення, функціонували для різних груп єврейського населення Бердичева; б) діяльність хеврот зводилась до надання людям товариства низки послуг (належний похорон та поминки померлих, допомога хворим та соціально незахищеним членам товариств, надання безвідсоткових позик та придбання книжок для навчання), що були притаманні більшості товариств незалежно від їхнього типу та аудиторії; в) ідентичність послуг вказує, що більшість товариств концентрували різні види допомоги в межах власної хеври, а не працювали на розділення функцій соціальної допомоги між собою; г) така ситуація, імовірно, була обумовлена більшою автономією єврейських благодійних товариств після ліквідації кагалу в 1844 р., а також великим відсотком зuboжilих євреїв Бердичева у II пол. XIX ст. (1884 – 80 % від загальної кількості [3]), які потребували соціальної допомоги.

Література:

1. Francesconi, Federica. The Generative Space of Jewish Confraternities in Medieval and Early Modern Europe // A Companion to Medieval and Early Modern Confraternities. Brill, 2019. С. 307–325.
2. Stanislawski Michael. Kahal // YIVO Encyclopedia of Jews in Eastern Europe. 2010. URL: <https://yivoencyclopedia.org/article.aspx/Kahal>
3. Горобчук А. П. Бердичів. Історія міста від заснування до сьогодення (історико-краєзнавчий нарис). Житомир: ПП “Рута”, 2012. 232 с.: іл. URL: https://web.archive.org/web/20140226090533/http://my.berdychiv.in.ua/history_berdychiv
4. Хамрай О. О. Зібрання записних книг єврейських громад у фондах Інституту рукопису НБУВ // Східний світ. № 2–3 (91–92). 2016. С. 130–139.